

БЪЛГАРСКО СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ

БРОЙ 1, 2024 г.

BULGARIAN JOURNAL OF EDUCATION
VOLUME 1, 2024

**МЕТОДИЧЕСКАТА ПОМОЩ НА ЕКСПЕРТИТЕ ОТ РУО В
КОНТЕКСТА НА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА
ОБРАЗОВАНИЕТО**

СНЕЖАНКА ДОБРЕВА

Snezhanka Dobrova THE METHODOLOGICAL SUPPORT OF THE EXPERTS
FROM THE REGIONAL EDUCATION AUTHORITIES (REA) IN THE CONTEXT
OF QUALITY ASSURANCE OF EDUCATION

Резюме: Компетентностите на учителите и непрекъснатата квалификация за усъвършенстването и повишаването им са ключов фактор за осигуряване на високо качество на образованието. Роля в този процес имат Регионалните управления на образованието, в чиито функции се включва оказването на методическа помощ и подкрепа на педагогическите специалисти. Статията представя задачите, които стоят пред Регионалните управления на образованието в контекста на осигуряване на качество на образованието. Изследвана е самооценката на експерти от Регионални управления на образованието за ефективността на подкрепата, която оказват на учителите, предпочитаните форми на методическа помощ, начините за разпространяване на добри практики и връзката на работата им с получени оценки на качеството от Национални инспекторат по образование.

Ключови думи: качество на образованието, компетентности на учителите, методическа помощ и подкрепа.

Abstract: The competences of teachers and continuous qualification for their improvement and promotion are a key factor in ensuring high quality of education. The Regional Directorates of Education have a role in this process, whose functions include the provision of methodological assistance and support to pedagogical specialists. The

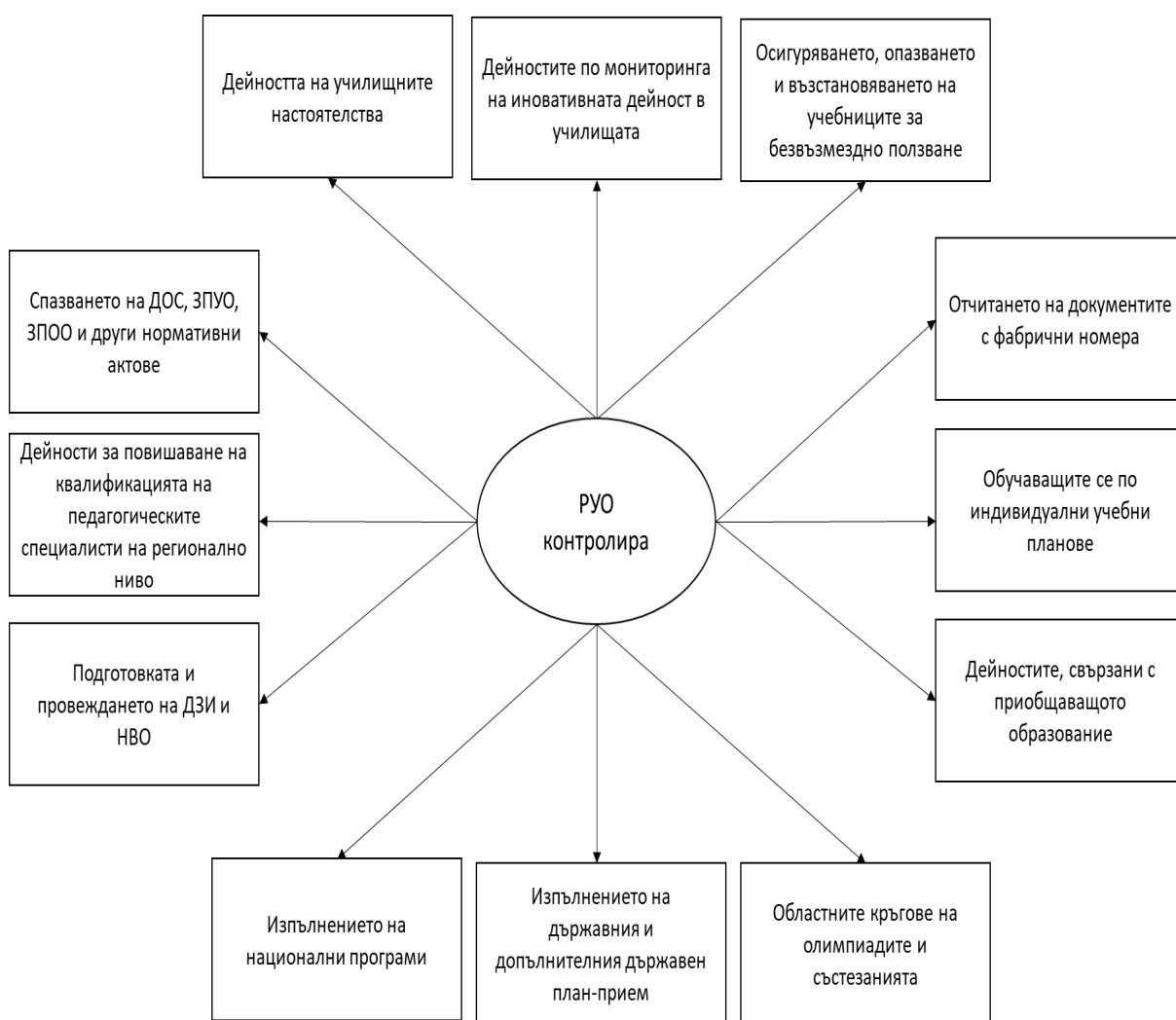
article presents the tasks facing the Regional Directorates of Education in the context of ensuring the quality of education. The self-assessment of experts from Regional Directorates of Education on the effectiveness of the support they provide to teachers, the preferred forms of methodical assistance, the ways of spreading good practices and the relationship of their work with received quality assessments from National Inspectorates of Education was studied.

Keywords: quality of education, teachers' competences, methodical assistance and support, Regional management of education.

С приемането на Закона за предучилищното и училищното образование през 2016 година и въвеждането на инспектиране на детските градини и училищата, функциите, както и наименованието на регионалните структури към министъра на образованието и науката са променени. От Регионални инспекторати по образованието (РИО) те са преименувани на Регионалните управления на образованието (РУО). Това произтича от създаването на друга структура в системата на образование – Национален инспекторат по образование, който има за задача да инспектира детските градини и училищата и да оценява предоставяното от тях качество на образованието. От контролен орган РИО се превръща в подпомагаща осигуряването на качество организация.

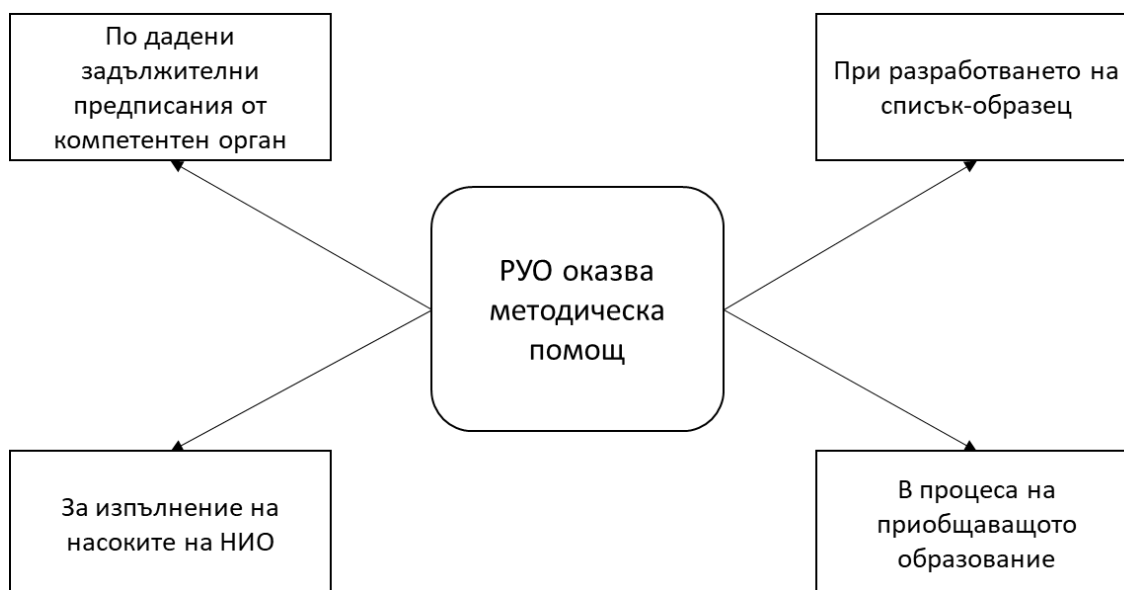
Регионалните управления на образованието са териториални администрации към министъра на образованието и науката за управление и контрол на системата на предучилищното и училищното образование и създаване на условия за провеждане на държавната образователна политика на територията на областта, на която функционират (чл. 2 от Правилник за устройството и функциите ...,

2017). Въпреки променената им роля, терминът контрол се съдържа в редица от функциите им (Фигура 1).

Фигура 1. Функции по контрол на РУО

За сравнение функцията методическата помощ и подкрепа се среща по-рядко в Правилника, независимо че е регламентирано, че контролът се съчетава с методическа подкрепа (Фигура 2).

Фигура 2. Функции по методическа подкрепа на РУО

В известен смисъл този феномен е проблем за училищната система, тъй като не се изпълняват в достатъчна степен политиките за сътрудничество и обмяна на практики и опит в усилията за осигуряване на високо качество на образованието. Контролирането е една от значимите управленски функции и безспорно има своята роля в регулирането на системата и спазването на държавните образователни стандарти, но тя би следвало да е съчетана оптимално и с помощ за изпълнението им, за ефективно прилагане на компетентностно ориентирано обучение и формиране на ключови компетентности у учениците, с подкрепа на педагогическите специалисти за прилагане на иновативни методи на преподаване и създаване на интерес към ученето, грижа за професионалното развитие на учителите, създаването на мрежи за споделено и кооперативно учене и други, за да се подкрепят в максимална степен политиките за високо качество на образованието.

В научната литература тези проблеми са засегнати най-вече по отношение на квалификацията на педагогическите специалисти. Публикуват се организирани от РУО форуми за развиване на иновации и методиката на преподаване с използване на информационни и комуникационни технологии (Гъров, Анева, Тодорова, 2016), за споделяне на добри практики на начални учители, оценени от РУО педагогически технологии за стимулиране процеса на ограмотяване (Полихронов, 2019). В известен смисъл се засяга ролята на РУО при атестирането на педагогическите специалисти (Неделчева, 2021) и формирането на медийна грамотност у учениците в средните училища (Цанкова и др., 2022). Споменава се подкрепа от експерти от РУО в споделяне на добри практики от дейности на международната мрежа STEM-PD-Net (Чехларова и др., 2018), оценява се ползата от създаден Регионален методически съвет по информатика и информационни технологии към РУО (Табакова-Комсалова, 2018). В сътрудничество с училища и РУО Симеонова и Първанова разработват и апробират иновативен и успешен модел за полицентрично инспектиране на мрежа от училища в България (Симеонова, Първанова, 2017). Извеждат се проблеми на сътрудничеството между НИО и РУО и едностранната обратна връзка и за осигуряване на устойчивост на процесите по осигуряване на качество на образованието (Гъорева, 2021; Добрева, 2022: 226 – 271).

Недостатъчно изследваната роля на РУО във връзка с оказваната методическа помощ и подкрепа е повод да се проучи отношението на експертите към качеството на образование, тематична насоченост, честота и начини за повеждане, както и тяхната самооценка за полезността и удовлетвореност от осигурената методическа подкрепа.

В периода януари – февруари 2023 година е проведено проучване сред 53 експерти от РУО, голяма част от които са експерти по организация на средното образование. Целта на изследването е да се очертаят полезни практики при оказването на методическа подкрепа на педагогическите специалисти в контекста на осигуряване на високо качество на образованието и проблеми в дейността, за да се направят изводи за тази значима функция на РУО и очертаят модели на дейност и сътрудничество за оптимизиране на дейностите за подкрепа и помощ. Проучването е проведено анонимно; използван е анкетен метод. Линкът към Google формуляра е разпратен до регионалните управления на образованието; на молбата се е отзовал посоченият брой експерти. Акцент на проучването е квалификационната дейност на РУО във връзка с оказваната подкрепа. При разработването на анкетата са приети критерии, включващи:

- Отношение на експертите към методическата дейност.
- Доверие и изградени структури в администрацията за оказване на методическа помощ.
- Тематична насоченост и използвани и предпочитани форми за методическа подкрепа.
- Връзка на методическата подкрепа с инспектирането от НИО.

Повечето от изследваните лица (75,76%) са жени, което отразява и общата картина в средното образование за преобладаващ брой учители от женски пол, в сравнение с учителите мъже. Възрастта им също се припокрива с отчитащото се в последните години застаряване на учителските кадри. В институциите се предприемат политики за назначаване на млади учители, но може би в РУО е оправдано

присъствието на специалисти с по-голям опит, тъй като от тях се очаква да подпомагат дейността на новоназначените и останалите учители, както и ръководствата на институциите в прилагането на националните политики. Трудовият стаж на експертите, участвали в проучването се припокрива до голяма степен с възрастта им, което е обяснимо и адекватно на ролята им като експерти, подпомагащи дейността на учителите и директорите (Таблица 1).

Таблица 1. Възрастово разпределение и педагогически стаж на изследваните лица

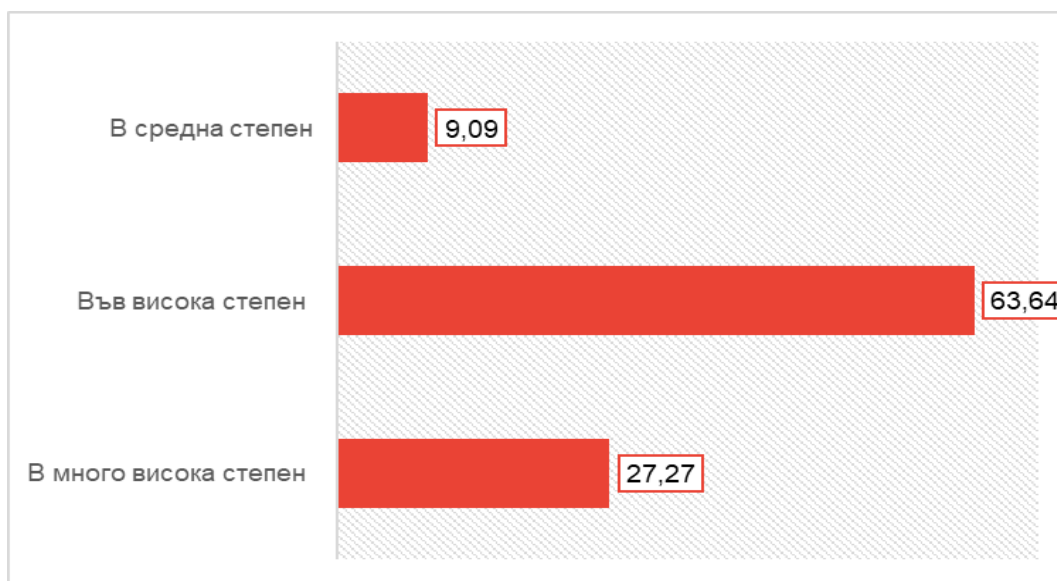
Възрастов диапазон	Дял на участвалите в изследването експерти (%)	Педагогически стаж	Дял на участвалите в изследването експерти (%)
от 25 до 34 г.	3	от 1 до 5 г.	6
от 35 до 44 г.	12	от 6 до 10 г.	21
от 45 до 54 г.	27	от 11 до 20 г.	46
от 55 до 65 г.	55	от 21 до 30 г.	9
над 65 г.	3	над 30 г.	18

Известно в публичното пространство е тежестта на кадри в РУО, което обяснява и изискванията на нормативната уредба за заемане на длъжността, а именно минимална образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и минимален професионален опит от една година професионален опит. В групата на изследваните лица 88% са магистри, а останалите бакалаври. Противно на очакванията, че това са лица с малък трудов опит и млади специалисти, то видно от резултатите от анализа на анкетата те се разпределят пропорционално между опит от 1 до 5 години, от 9 до 10 години, от 11 до 20 години и над 30 години. Не се наблюдава и очакваното съответствие с възрастта. Експертите с опит от 1 до 5

години са на възраст от 35 до 44 години, в който възрастов диапазон се намират и повечето от останалите бакалаври, което означава, че са придобили учителска правоспособност на по-късен етап от професионалното си развитие, но също така може да се тълкува и като осъзната професия и загриженост за качеството на образование в този смисъл. Експертите с над 30 години опит са на възраст от 55 до 65 години и е възможно да имат повече години трудов стаж в администрацията. Във връзка с професионалните компетентности на експертите и отношението им към професионалното развитие, е проучено притежаването на професионално-квалификационни степени от тях. Оказва се, че около 1/3 от тях не притежават ПКС (36 %), а останалите се разпределят между V ПКС – 6 %, IV ПКС – 24 %, III ПКС – 9 %, II ПКС – 15 % и I ПКС – 9 %. Притежаването на ПКС не е изискуемо за заемане на длъжността и не се включва в критериите за оценяване при явяването им на конкурс, но показва, че нагласата им към по-висока квалификация е идентична на тази в училищата според придобитите степени.

Показателно за отношението на експертите към методическата помощ е, че по-голямата част от тях отдават предпочитание на „много висока степен“ (63%), пред „в най-висока степен“ (27 %), а 9 % посочват средна (Диаграма 1).

Диаграма 1. Отговори от респондентите на въпроса „Методическата подкрепа на учителите предпочитана от Вас дейност ли е в сравнение с други Ваши функции?“

Нито един от анкетираните не е избрал отговори в по-ниската или неутрална част на скалата („в ниска степен“, „в много ниска степен“, „не мога да преценя“, „не“). Възможно е липсата на отрицателни отговори да се обясни с факта, че методическата дейност е свързана с професионалните им задължения, но и с вероятността, че методическата подкрепа е желана и значима за тях дейност. За доизясняване на отношението на експертите към тази функция е предоставена възможност на респондентите в свободен текст да аргументират отговора си и да сравнят методическата подкрепа с контролната дейност, като оценят и мотивират коя от тях оценяват като по-ефективна.

Част от анкетираните свързват методическата подкрепа с професионалните си задължения и посочват, че това е дейност, която пряко корелира с длъжностната им характеристика, други разсъждават за ползата от нея за повишаване на качеството на

образованието, но не я заявяват като приоритет на дейността си. Експертите коментират най-вече новоназначените учители и необходимостта да се работи с тях поради недостатъчната практическа подготовка във висшите училища и недостатъчното познаване на учебните програми. Един от изследваните лица посочва, че консултира педагогически специалисти по отношение организиране, провеждане, отчитане и оценяване на ефективността на квалификационни дейности, кариерното им развитие, продължаваща и надграждаща квалификация, наставничеството, портфолиото и атестирането.

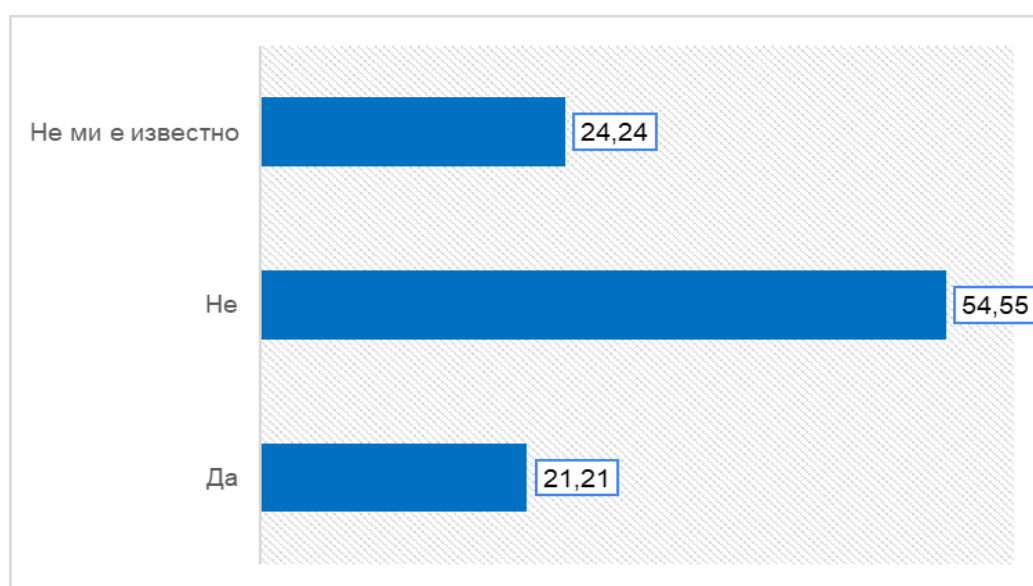
Друга част от анкетираниите заявяват, че оказват методическа подкрепа по прилагането и спазването на държавните образователни стандарти и изискванията на нормативната уредба. Малка част от анкетираниите считат, че това трябва да е водещата дейност на експерта, за да запознават учителите с нови методи на преподаване и с възможностите на новите технологии за усъвършенстване на тяхната практика. Посочват че общуването им с колеги е най-приятната част от работата им. Също не висок дял заемат експертите, които отчитат необходимостта да бъдат „поне една стъпка пред колегите си от училищата“, за да са полезни при усъвършенстването на компетентностите на учителите в посока подобряване на качеството на образователния процес, както и да ги поощряват. Тези анкетирани обаче изразяват недоволство, че за тях, за разлика от учителите не се организират обучения, за да познават и апробират най-новите достижения на науката и добрите практики.

Експертите, участвали в анкетата представят интересни разсъждения относно сравняването на контролната и методическата

дейност в контекста на ползата от тях. Повечето от тях (42 %), въпреки дадените отговори в предходните въпроси, заявяват че полезна е методическата дейност. Аргументират това свое мнение с изграждането на доверие между РУО и институциите, предразполагане на учителите за споделяне на проблеми и ефективна обратна връзка, намаляване на стреса и други. Двете дейности имат еднакво важно значение за 32 % от респондентите, а 16 % отдават превес на контролната пред методическата дейност, тъй като тя дисциплинира, винаги има какво да се констатира нормативно отношение и е обвързана със срокове за изпълнение, задължителни предписания и последващ контрол. Един от респондентите изразява мнение, че за да се извърши методическа подкрепа е необходимо да има констатирани пропуски или необходимост от такава и само при новоназначените млади учители методическата подкрепа се осъществява без това предварително да е определено. Друг споделя, че не може да направи такова сравнение, като разсъждава, че когато има изградено доверие между експерта и учителя, методическата подкрепа е много ефективна, но и контролната дейност също изиграва положителен ефект, когато е налице висок респект към институцията РУО и към съответния експерт. Част от анкетираните не могат да преценят, а някои дефинират двете дейности, без да конкретизират мнение (посочват, че „контролната дейност се отчита и подлежи на сериозни проверки, а методическата подкрепа дава насоките за преодоляване на често срещани трудности в преподаването“).

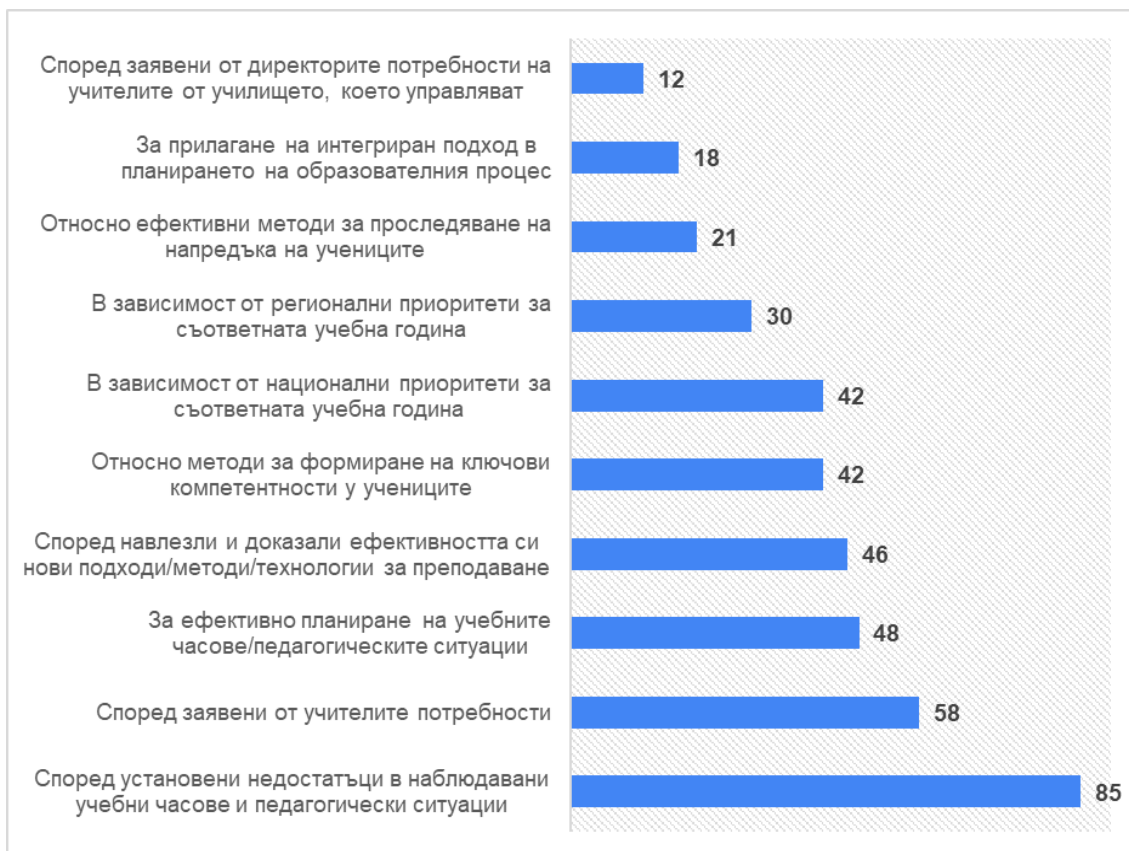
Доверието и изградените структури в администрацията за оказване на методическа помощ се проследяват с директни въпроси. Според 64 % от анкетираните доверието между РУО и институциите

от училищното образование е на високо ниво, 9 % го оценяват по-ниско – на средно ниво, а 27 % посочват много висока степен. Не се наблюдават отрицателни отговори. Методически съвет или друг орган, който специално работи по методическото подпомагане на млади/новоначинени учители е създаден според 21 % от респондентите, 24 % от тях не знаят за такава структура, а 55 % дават категоричен отрицателен отговор (Диаграма 2). Положителните отговори показват, че в някои от регионалните управления има изградена специална политика за подкрепа и помощ във връзка с квалификационната дейност и грижа за развиването на компетентности на учители без педагогически трудов стаж, а това означава и извеждане като приоритет на дейността им методическата подкрепа и правилна оценка на значимостта на тази дейност. В някои РУО дори се създават звена за квалификация на учители-ментори, които работят на терен в институциите. Доколкото такива структури не са задължение на администрациите по Правилника за дейността им, то това може да се отчете като положителна практика.

Диаграма 2. Отговори от респондентите на въпроса „Имате ли създаден Методически съвет или друг орган, който специално да работи по методическото подпомагане на млади/новоназначени учители?“

Връзката на методическата и контролната дейност на експертите, заявена от част от тях в свободните отговори, проличава при отговорите на въпроса, проследяващ тематичната насоченост на методическата дейност, по който се предоставя възможност за повече от един отговор. На преден план като мотив за провеждане на методическа дейност се открояват установените недостатъци в наблюдаваните учебни часове и педагогически ситуации (посочен от 85 % от респондентите. Тези данни дават информация, че експертите са планирали и провели контролна дейност, а в резултат на констатираното планират методическа дейност. Повече от половината експерти планират методическата си дейност според заявени потребности на учителите, което показва и съпричастност на педагогическите специалисти към професионално развитие и доказва доверието им към регионалната администрация и експертите. Не е ясно дали ефективното планиране на учебни часове или педагогическите ситуации е проблем за учителите, или експертите отдават приоритет на доброто планиране за осигуряване на качество на процеса на преподаване и учене, но 48% от анкетираните го посочват като мотив за методическа помощ (Диаграма 3).

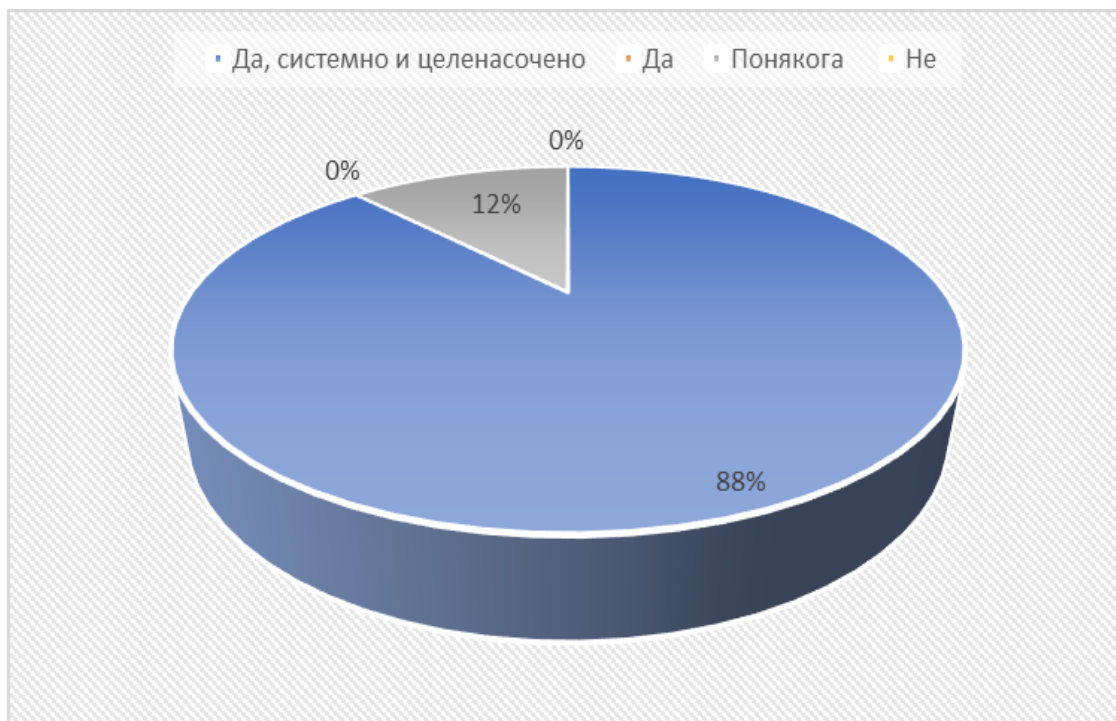

Диаграма 3. Отговори от респондентите на въпроса „Как избирате тематичната насоченост за методическа подкрепа?“ (в проценти)

Малък дял от тях обаче (18 % от анкетираните) считат, че трябва да подкрепят учителите в прилагането на интегриран подход в планирането на образователния процес, който е ключов аспект на компетентностния подход. Нови подходи, методи и технологии за преподаване са предмет на методическата дейност на 46 % от респондентите. Дейността на експертите е насочена и към методи за формиране на ключови компетентности у учениците, според 42 % от

тях. Тези данни сочат припознаване на компетентностно ориентираното преподаване като определящо за осигуряване на качество на образованието, познаване на ползата от компетентностния подход и на значимостта на развиването му сред учителите като метод за работа. Ефективните методи за проследяване на напредъка на учениците не са основен приоритет на експертите или повечето от тях не считат, че учителите имат необходимост от методическа помощ в тази насока, тъй като 21 % ги посочват като предмет на дейността си. Предметът на методическа подкрепа се определя и от националните и регионални приоритети за конкретната учебна година, с превес на националните, посочени от 42 % от анкетираните, в сравнение с регионалните, заявени от 30 % от експертите. Най-нисък дял като мотив за планиране на методическа помощ заемат заявките от директори за развиване на компетентности на учителите – 18 %. Това показва или по-ниска ангажираност на директорите с професионалното израстване на учителите, или по-ниско доверие на ръководителите в РУО, в сравнение с учителите или са налице други причини.

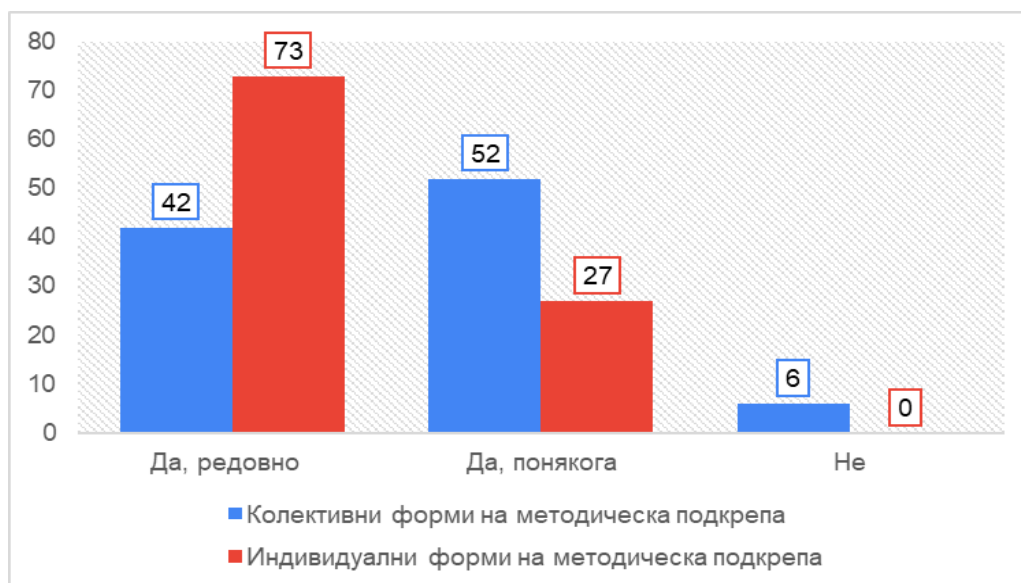
Независимо от мотивите за оказване на методическа подкрепа, тя се осъществява от експертите, а в плана за дейността на РУО системно и целенасочено се предвиждат такива теми според 88 % от анкетираните. Отрицателни отговори не се наблюдават, но 12 % дават отговор „понякога“ като честота на планиране (Диаграма 4).

Диаграма 4. Отговори от респондентите на въпроса „Планирате ли теми за методическа подкрепа в плана за дейността на РУО?“

Методическата подкрепа може да се провежда индивидуално или колективно, под формата на семинари, тренинги, открити практики, работни срещи, консултации, коучинг, майсторски класове, за провеждане на учебни часове в дигитална среда или други. Сравнението на индивидуалната и колективна форма на методическа подкрепа показва по-редовно използване на индивидуалната форма (Диаграма 5).

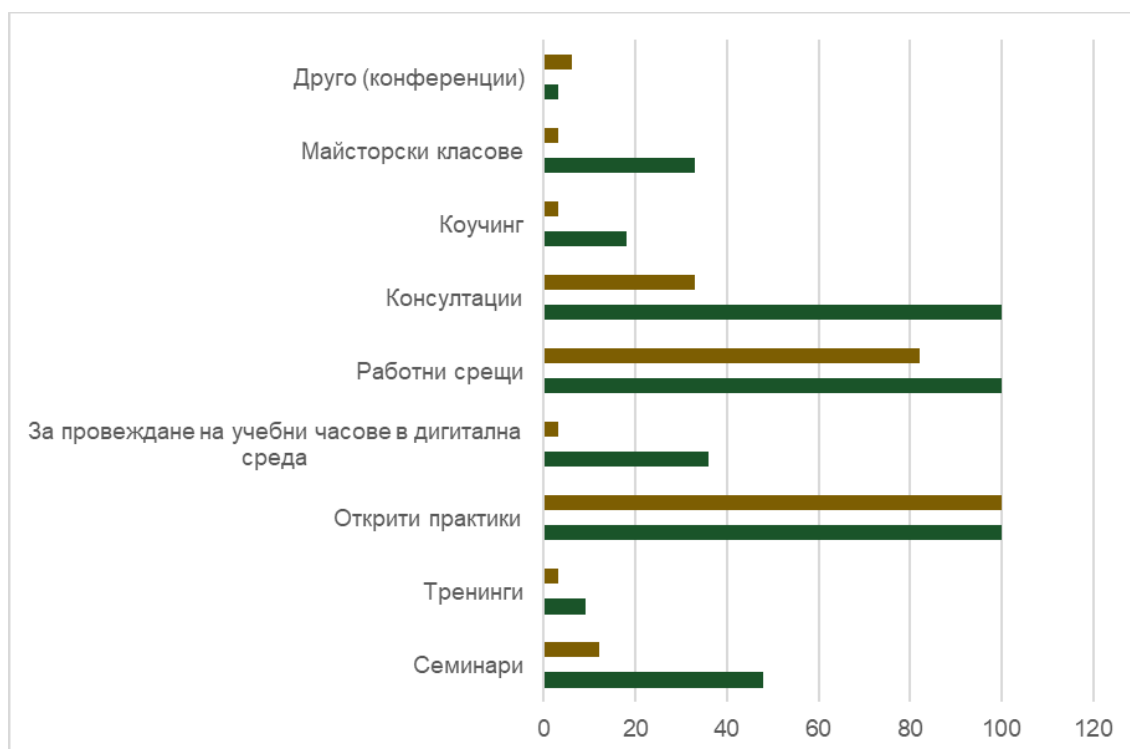

Диаграма 5. Отговори от респондентите на въпросите „Провеждате ли колективни форми на методическа подкрепа?“ и „Провеждате ли индивидуални форми на методическа подкрепа?“

Изразено е мнение от 85 % от респондентите, че и двете форми на подкрепа са ефективни, зависи от поставените цели. Малък дял от анкетираните считат за по-ефективна една от двете форми, като 6 % са посочили индивидуалната, а 9 % - колективната. Индивидуалната форма се предпочита от експерти които считат, че учителите нямат достатъчна методическа подготовка, на мнение са, че контролната дейност е приоритетна, тъй като се констатираг пропуските в методиката на преподаването, както и че трябва да проследяват спазването на държавните образователни стандарти, но системно планират методическа дейност. Изразилите съпричастност към методическата подкрепа като основна в дейността им и необходима за постигане на високи резултати от обучението отдават приоритет на колективната форма на подкрепа.

Най-често прилаганите форми за методическа дейност според начина на провеждане са откритите практики и работните срещи, посочени от 100 % от участвалите в анкетата. Респондентите ги определят и като едни от най-ефективните (100 % посочват откритите практики, а 82 % – работните срещи). Всички анкетиращи често прилагат консултациите като форма на подкрепа, като 33 % от тях ги посочват и като полезни, когато са индивидуални. Провеждането на семинари, предпочетено от 48 % от експертите, се счита и за ефективно от 12 % от тях. Останалите форми (майсторски класове, тренинги, коучинг и други) се посочват от малък брой експерти и не заемат висок дял нито в предпочитаните от тях форми, нито в тези, които считат, че имат висока ефективност (Диаграма 6).

Диаграма 6. Мнения на респондентите за предпочитани и ефективни форми за методическа подкрепа според начина на провеждане

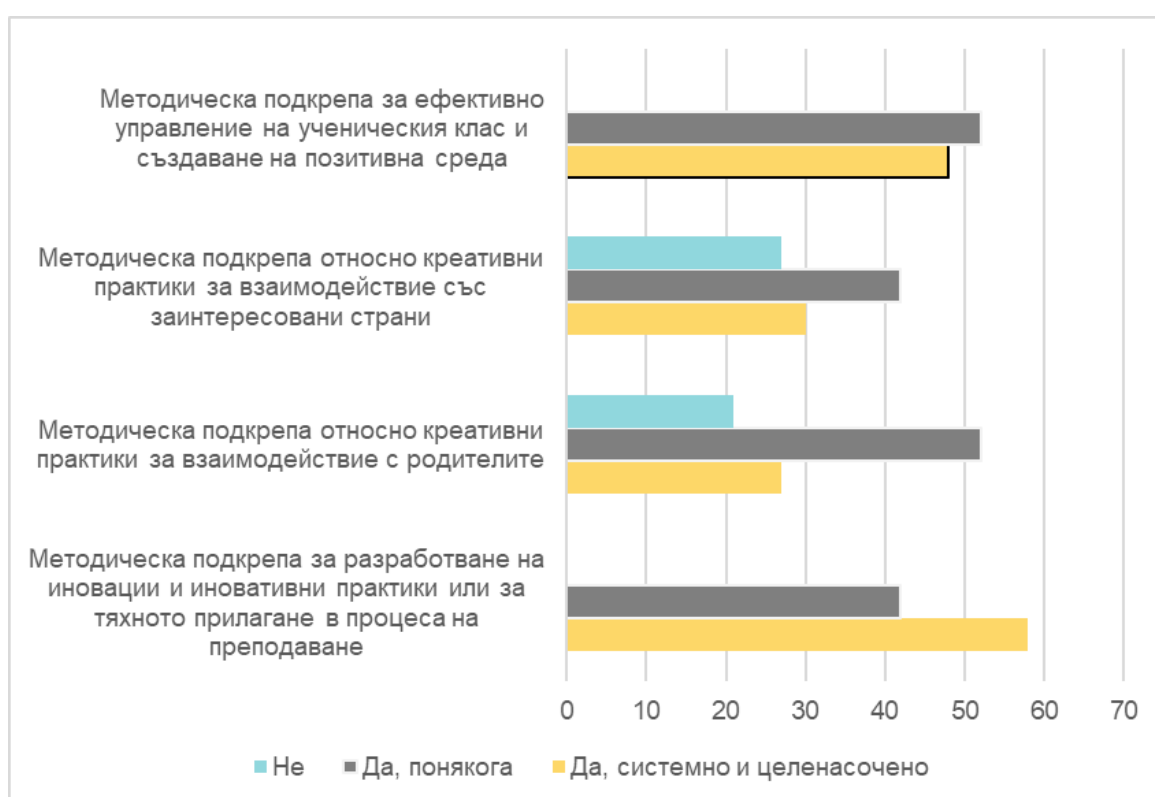
Най-често срещаните теми за методическа подкрепа в практиката на изследваните лица се припокриват с предпочитаните от тях форми на методическа подкрепа. Предоставена е възможност в свободен текст да посочат най-често планираните модели, като обобщението им показва, че се планират предимно споделяне на добри практики, което се осъществява чрез открити уроци, спазване на държавните образователни стандарти, прилагане на иновативни методи в преподаването. На Диаграма 7 са визуализирани посочените теми за методическа подкрепа, които са общи за изследваните лица. Отделно от тях, според професионалните си отговорности към определена група учители, се планират и други конкретни и отговарящи на специфичните потребности на педагогическите специалисти теми („Ролята на текста за формиране на ключови компетентности при работа по български език и литература в мултикултурна среда“, „Прилагане на иновативни методи на преподаване във виртуална класна стая“, „Иновативни методи на оценяване в часовете по БЕЛ“, „Приемственост в обучението по БЕЛ в 4. – 5. клас“, „Лабораторната работа по природни науки“ и др.)

Диаграма 7. Планирани теми за методическа подкрепа според мненията на респондентите

Проучени са нагласите на експертите за оказване на подкрепа при разработване на иновации и иновативни практики или за тяхното прилагане в процеса на преподаване, за креативни практики за взаимодействие с родителите и за взаимодействие със заинтересовани страни, както и за ефективно управление на ученическия клас и създаване на позитивна среда. Резултатите показват, че системно и целенасочено най-вече се оказва методическа подкрепа за разработване на иновации и иновативни практики или за тяхното прилагане в процеса на преподаване от 58 % от респондентите, а 48 % от тях оказват помощ за ефективно управление на ученическия клас и създаване на позитивна среда. По-нисък дял от 27 % и 30 % заемат експертите, които подкрепят педагогическите специалисти относно креативни практики за взаимодействие с родителите или със

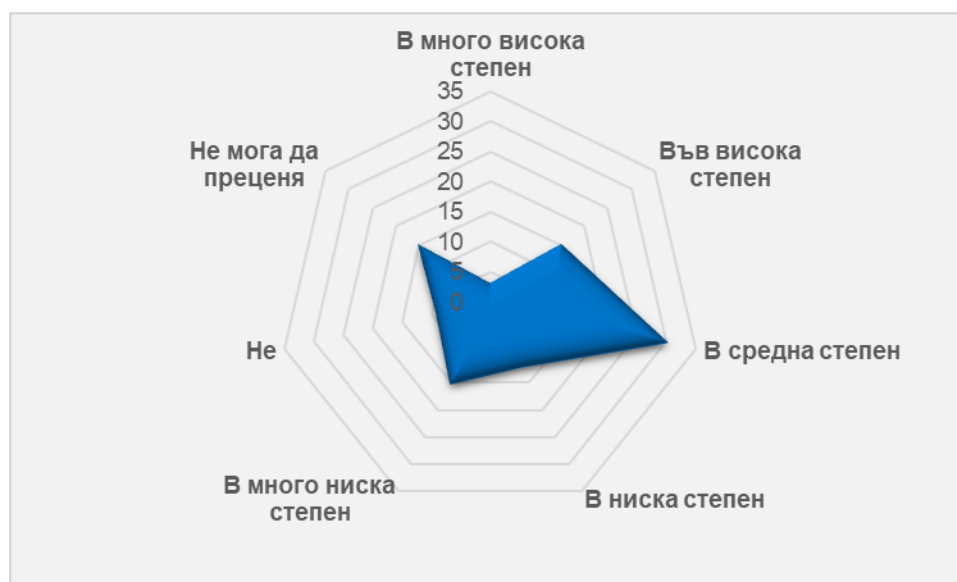
заинтересовани страни, а 21 % и 27 % от тях дават отрицателни отговори относно тази насоченост на оказваната методическа помощ. По четирите изследвани теми (Диаграма 8) мненията на част от респондентите (от 42 % до 52 %) се разпределят равномерно по отговора „да, понякога“, което означава, че не е честа практиката да подкрепят учителите в изследваната тематика.

Диаграма 8. Мнение на респондентите за прилагане на определени аспекти на методическа подкрепа

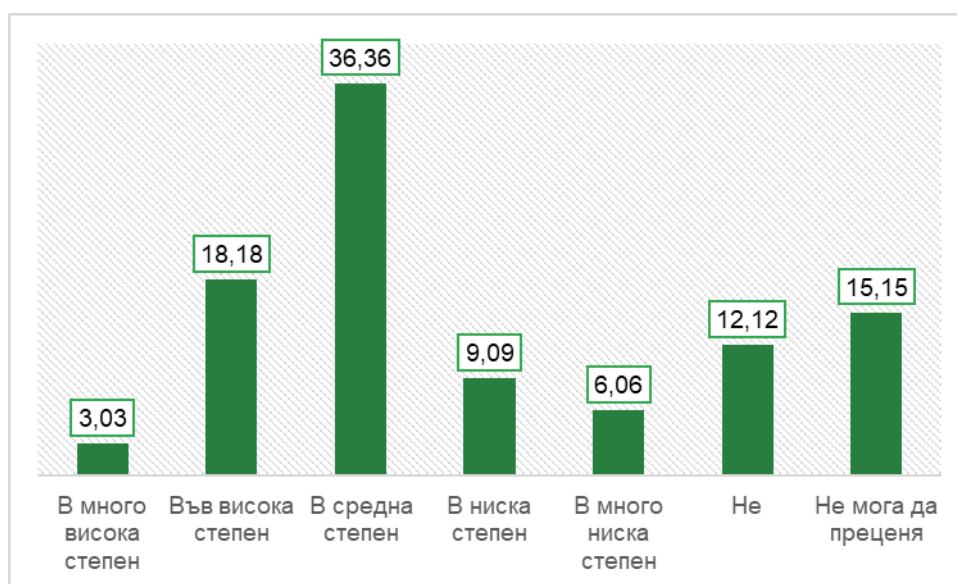
В Закона за предучилищното образование и Правилника за дейността на РУО специално е регламентирано задължението на експертите да оказват методическа подкрепа за изпълнение на дадени

насоки от Националния инспекторат по образование (НИО) след проведено външно оценяване чрез инспектиране. Интерес представлява как се изпълняват тези задължения; припокриват ли се изведените от НИО силни страни в дейността на институциите с установените от експертите от РУО, както тези, които имат необходимост от подобрене; в каква степен инспектирането подпомага работата на експертите и т.н. Около 1/3 от анкетиранияте посочват средна степен на ползата от докладите на НИО за планирането на тяхната методическа подкрепа. Висока степен и липса на мнение изразяват 15 % от експертите, а останалите заемат нисък дял (от 9 % до 12 %), като само 3 % от експертите оценяват в много висока степен ползата от инспектирането във връзка с тяхната дейност (Диаграма 9).

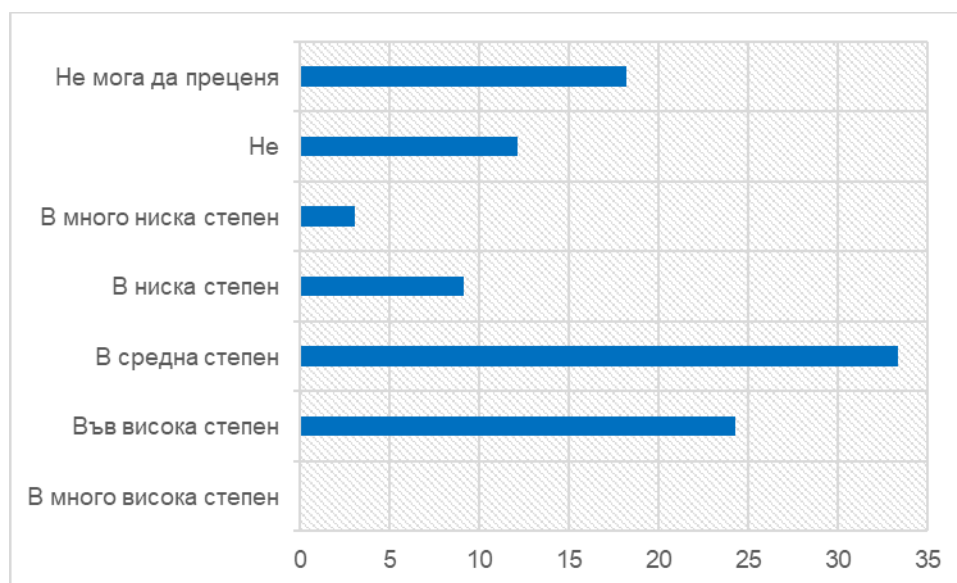
Диаграма 9. Мнения на респондентите при отговора на въпроса „Докладите от инспекции на НИО подпомагат ли планирането на тематичната насоченост на методическата подкрепа, която е необходимо да оказвате?“

Тези данни дават информация, че или има разминаване между изследваните качества на педагогическите специалисти от РУО и НИО, или все още не са съгласувани действията на двете организации за създаване на устойчиви системи за качество. Следващият въпрос в известен смисъл потвърждава първото предположение, но също така говори за липса на съгласуваност на действията на РУО и НИО. Най-висок дял от 36 % заемат експертите, посочили средна степен на съвпадение на дефицити в дейността на учителите в резултат на техни наблюдения с тези, установени от НИО при инспекциите, 18 % определя висока степен, 15 % не могат да преценят, 12 % дават категоричен отрицателен отговор, а останалите степени са с незначителна статистическа стойност (посочени от отделни експерти) (Диаграма 10).

Диаграма 10. Мнения на респондентите при отговора на въпроса „Съвпадат ли Вашите наблюдения за дефицити в дейността на учителите с тези, установени от НИО при инспекциите?“

Както експертите от РУО, така и инспекторите от НИО в своята дейност търсят и извеждат добри практики от образователния процес и работата на учителите, видно от дадения категоричен утвърдителен отговор от 94 % от анкетиранияте, а останалите посочват „понякога“. Не така стои въпроса обаче с помощта, която експертите получават от изведените от НИО силни страни, за да популяризират добри практики. Разпределението на мненията е подобно, както при предходния въпрос и показва различната критериална насока на работата на двете организации. Възможно е и експертите да не оценяват във висока степен работата на инспекторите и да не извличат полза за собствената си дейност във връзка с добрите практики в институциите (Диаграма 11).

Диаграма 11. Мнения на респондентите при отговора на въпроса „Определените от НИО силни страни в дейността на институциите подпомагат ли Вашата дейност по разпространяване и обсъждане на добри практики?“

Подобно е и разпределението на мненията за ползата от резултатите от инспекциите в подкрепа на методическата дейност на експертите. Отново тя е определена в средна степен от 1/3 от тях, а останалите мнения са разпределени сравнително равномерно между ниска и висока степен и липса на мнение с превес на становищата в по-ниската степен, тъй като 15 % посочват висока степен; не са изразени мнения за много висока степен; а в ниската част на скалата са посочени и отговори „ниска степен“ (15 %) и „много ниска степен“ (6 %).

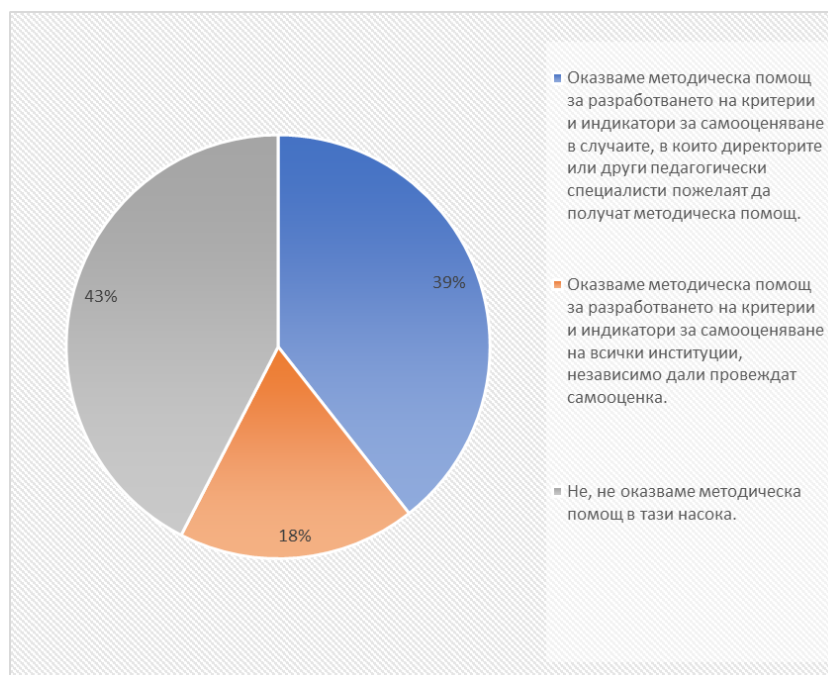
В свободен текст изследваните лица дават информация за форми за разпространение на добър опит и практики, което е тяхна основна дейност според анализа на повечето от поставените въпроси и е свързано с корелацията на практиките на РУО и НИО. Очаквано изнасянето на открити уроци е приоритет за почти половината от тях, както и последващото конфериране и обсъждане с група учители. Голяма част от експертите (27 %) публикуват в сайта на РУО в рубриката „Добри практики“, някои и в педагогически списания (18%), в създадено облачно пространство (15 %), в социалните мрежи (6 %). Използват се и по-масови форми за споделяне на опит – част от анкетираните провеждат форуми (12 %), практикуми (9 %), конференции (6 %). Анализиранията информация показва, че все още в дейността на експертите преобладава дял заемат откритите уроци, която практика е ефективна, но и прилагана в годините, без да се внася някакъв друг иновативен елемент, например представяне пред аудитория на бинарни уроци, асистирани уроци, уроци водени от по-големи ученици пред по-малки ученици или между връстници, участие на родителите в образователния процес и т.н. По този начин

би се създавала възможност за интегрирано взаимодействие между експертите, освен за взаимодействие само на отделни експерти с педагогическите специалисти и биха се изпълнили основните принципи в прилагането на подхода, основан на компетентности (Диаграма 12).

Диаграма 12. Мнения на респондентите при отговора на въпроса „Какви форми за разпространение на добър опит и практики използвате?“

Два феномена в образователната практика, пряко свързани с дейността на експерта във връзка с квалификацията и развитието на педагогическите специалисти, представляват интерес за изследователската практика. Единият е самооценяването на институцията като част от управлението на качеството. Макар и към момента да не е обвързано със специален регламент на нормативната уредба, то е вписано в ЗПУО и всяко училище или детска градина може да прилага самооценяване или да въвежда елементи на самооценяване. По този начин може да се проследява изпълнението на заложи цели и да служи като основа за планиране на бъдещи. Другият феномен, а именно атестирането, макар и да не е свързан с инспектирането, е задължение на институциите, които са преминали инспекция. Проучването на мнението на експертите по отношение на тяхната подкрепа при осъществяването на тези два процеса показва, че помощ в процесите на самооценяване се оказва при заявено желание от институциите (43 %), независимо дали е планирано въвеждане на самооценяване (39 %) или не се провеждат такива дейности (18 %). Анализът на тези данни води до извод, че голяма част от училищата и детските градини проявяват интерес към процесите на самооценяване, след като заявяват помощ от експертите, което е положително за развитие на управлението на качеството и създаване на устойчивост на тази политика (Диаграма 13).

Диаграма 13. Мнения на респондентите при отговора на въпроса „Оказвате ли методическа помощ на институциите във връзка с разработването на критерии и индикатори при планирането на самооценяване?“

Мненията на експертите, участвали в изследването във връзка с подкрепа при провеждане на атестиране, са във всички степени на скалата (Диаграма 14). В този случай обаче не могат да се направят категорични заключения, тъй като е възможно да не се е появила необходимост от подкрепа, ако институциите не са преминали инспектиране. Вероятно е също експертите да не се ангажират с методическа подкрепа при разработване на критерии за атестиране или институциите да имат мотивацията и компетентностите сами да ги изработват и прилагат.

Диаграма 14. Мнения на респондентите при отговора на въпроса „Оказвате ли методическа помощ на институциите при разработване на критерии за атестиране?“

Изводите, които следват по първия критерий на изследването са, че методическата подкрепа се приема от експертите в някои случаи като задължение, а в други като необходимост и желана дейност, което корелира с регламентираното в нормативната уредба. За да се създадат устойчиви системи за качество на образованието, би следвало да се работи за по-висока ангажираност на длъжностните лица към методическата дейност, да се разяснява ползата от нея и да се обсъждат многобройните възможности за подкрепа, които могат да оказват експертите от РУО в създаването на устойчиви.

Анализът на въпросите по критерия, оценяващ създаденото доверие в РУО и изградени структури за оказване на методическа помощ в тях, дава информация за висока степен на влияние, уважение и престиж на РУО сред образователните организации. Тяхното отношение също е положително, с грижа за професионалното

развитие на учителите и системно и целенасочено планиране на актуални и значими теми в плана за дейността на РУО.

Тематичната насоченост и използваните и предпочитани форми за методическа подкрепа са насочени предимно към откритите практики и тяхното обсъждане. Налични са и други форми, но те в по-ниска степен са застъпени в плановете на експертите. Изследването на насочеността на методическата подкрепа към прилагане на иновативни практики, управление на ученическия клас, взаимодействие с родителите и със заинтересовани страни показва, че от една трета до половината от експертите оказват такава подкрепа, почти половината от тях понякога включват тематиката в плановете си, а една част (от 21% до 27%) нямат такава практика. Тази насоченост на квалификацията и съдействието от страна на експертите е важна част от развитието на качеството на образованието и би следвало да присъства в плановете за подкрепа. Могат да се дадат препоръки за разширяване на дейността и по-голямо разнообразие от форми, които да засягат важни аспекти от компетентностния подход и да учат педагогическите специалисти на интегрирано взаимодействие за използването му.

Процесите на устойчивостта на управлението на качеството, които се проследяват по последния критерий с група от въпроси, показват недостатъчна съгласуваност и недостатъчно взаимодействие между РУО и НИО. Не се използват в необходимата степен установените силни страни в дейността на институциите и аспекти на работата им, които има необходимост от подобрения. Общият извод е, че тази несъгласуваност в действията на двете организации се дължи на различните им приоритети и може би има връзка с реализирането в

по-висока степен на контролна, отколкото на методическа дейност от страна на РУО.

Изграждането на обща и интегрирана политика на национално ниво и разработването на общи дейности и практики по хоризонтала и вертикала на йерархичното управление би подпомогнало устойчивото управление на качеството за формиране на отговорни, социално ангажирани и готови за бъдещето млади хора. Тази необходимост е от съществено значение и за функционирането на съвременните образователни институции, ангажирани с качеството на образование и развиващи качеството, чрез непрекъснато усъвършенстване на компетентностите на педагогическите специалисти според новите научни достижения в педагогиката и методиката на преподаване и според потребностите на съвременните ученици.

Литература

1. Гъров, К., Анева, С., & Тодорова, Е. (2016). Някои методически аспекти на обучението по програмиране в началното училище, сборник доклади на научна конференция „Иновационни ИКТ в бизнеса и обучението: тенденции, приложения и разработване“. В: Научна конференция „Иновационни ИКТ в бизнеса и обучението: тенденции, приложения и разработване“, Пампорово. [Garov, K., Aneva, S., & Todorova, E. (2016). Nyakoi metodicheski aspekti na obuchenieto po programirane v nachalното uchilishte, sbornik dokladi na nauchna konferentsia „Inovatsionni IKT v biznesa i obuchenieto: tendentsii, prilozhenia i razrabotvane“. V Nauchna konferentsia „Inovatsionni IKT v biznesa i obuchenieto: tendentsii, prilozhenia i razrabotvane“, Pamporovo].
2. Гъорева, Р. (2021) Оценяване на качеството на образование в училищните институции. Габрово, Екс-прес. [Gyoreva, R. (2021) Otsenyavane na kachestvoto na obrazovanie v uchilishtnite institutsii. Gabrovo, Eks-pres.]

3. Неделчева, П. (2021). Оценяване /атестация/ на педагогическите специалисти. Годишник на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски “. Педагогически факултет, 25(1), 679 – 688. [Nedelcheva, P. (2021). Otsenyavane /atestatsia/ na pedagogicheskite spetsialisti. Godishnik na Shumenskia universitet „Episkop Konstantin Preslavski “. Pedagogicheski fakultet, 25(1), 679 – 688.]
4. Полихронов, Д. (2019) Ограмотяване в мултикултурна среда в първи клас – педагогически модел. Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика, Книга Педагогика, Том 112, 165 – 231. [Polihronov, D. (2019) Ogramotyavane v multikulturna sreda v parvi klas – pedagogicheski model. Godishnik na Sofiyskia universitet „Sv. Kliment Ohridski“, Fakultet po pedagogika, Kniga Pedagogika, Tom 112, 165 – 231].
5. Правилник за устройството и функциите на Регионалните управления на образованието, Обн. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.109 от 22 Декември 2020г., изм. ДВ. бр.93 от 9 Ноември 2021г. [Pravilnik za ustroystvoto i funktsiite na Regionalnite upravlenia na obrazovaniето, Obn. DV. br.13 ot 7 Fevruari 2017g., izm. i dop. DV. br.109 ot 22 Dekemvri 2020g., izm. DV. br.93 ot 9 Noemvri 2021g.].
6. Симеонова, Р., Първанова, Й. (2017). Иновативен модел за полицентрично инспектиране на мрежа от училища в България. Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика, Книга Педагогика, Том 110, 90 – 117. [Simeonova, R., Parvanova, Y. (2017). Inovativen model za politsentrichno inspektirane na mrezha ot uchilishta v Bulgaria. Godishnik na Sofiyskia universitet „Sv. Kliment Ohridski“, Fakultet po pedagogika, Kniga Pedagogika, Tom 110, 90 – 117.]
7. Табакова-Комсалова, В. (2018) Формиране на алгоритмично мислене у учениците в началното училище и прогимназията чрез обучението по информатика и информационни технологии. Автореферат. [Tabakova-Komsalova, V. (2018) Formirane na algoritmichno mislene u uchenitsite v nachalното uchilishte i progimnaziyata chrez obuchenieto po informatika i informatsionni tehnologii. Avtoreferat.]

8. Цанкова, С., Ангова, С., Николова, М., Вълчанов, И., Вълков, И., Минев, Г., & Осиковски, М. (2022). Интегриране на обучителни практики по медийна грамотност в средните и висшите училища в България. Икономически и социални алтернативи (3). [Tsankova, S., Angova, S., Nikolova, M., Valchanov, I., Valkov, I., Minev, G., & Osikovski, M. (2022). Integrirane na obuchitelni praktiki po mediynna gramotnost v srednite i visshite uchilishta v Bulgaria. Ikonomicheski i sotsialni alternativi (3).]
9. Чехларова, Т., Маас, К., Сендова, Е., Кендеров, П. (2018) ИМИ–БАН – част от STEM-PD-NET и от консорциума на международния център ICSE. Математика и математическо образование, Доклади на Четиридесет и седмата пролетна конференция на Съюза на българските математици, 2–6 април 2018 г., 285 – 294. [Chehlarova, T., Maas, K., Sendova, E., Kenderov, P. (2018) IMI–BAN – chast ot STEM-PD-NET i ot konsortsiuma na mezhdunarodnia tsentar ICSE. Matematika i matematicheskoto obrazovanie, Dokladi na Chetirideset i sedmata proletna konferentsia na Sayuza na balgarskite matematitsi, 2–6 april 2018 g., 285 – 294.]

проф. дн Снежанка Добрева Георгиева

Шуменски университет „Еп. К. Преславски“

s.dobрева@shu.bg